

توفان اجتماعی به دنبال بحران پولی در سوریه و لبنان

در سوریه همانند لبنان، از آغاز ماه ژوئن نرخ برابری ارز سقوطی مداوم داشته است. مردم از فروپاشی اقتصاد وحشت کرده اند و تظاهرات اعتراضی علیه گرانی در دو کشور فزونی گرفته است. لاقلاً سه دلیل برای توضیح این وضعیت می توان برشمرد: تحریم های جدید امریکا علیه سوریه، پیوند این کشور با اقتصاد ویران شده لبنان و یک بحران سیاسی عریان در بالاترین سطوح رژیم اسد.

نویسنده **Henri Mamarbachi** خبر نگار سابق آژانس خبری فرانسه (AFP) در بیروت

مترجم شروین احمدی

چند هفته ای است که بادی جنون آمیز بر بازار ارز در سوریه می وزد. لیر سوریه در سقوطی بی سابقه زندگی روزمره میلیونها نفر را تهدیدی می کند و موجب تظاهراتی علیه گشنگی و رژیم شده است. این وضعیت نه سال جنگ داخلی را تحت شعاع قرار داده که تنها نتیجه آن حفظ بشار اسد در راس قدرت بوده است. در لبنان، کشور همسایه ای که نظام اقتصادی و سیاسی متفاوتی دارد، سقوط نرخ برابری لیر لبنان، شرائطی مشابه وضعیت برادر بزرگ پدید آورده است.

هرچند این اولین بار نیست که از آغاز جنگ در سال ۲۰۱۱ پول سوریه ارزش خود را از دست داده ، اما کاهش ارزش پنجاه درصدی در طی یک روز سابقه نداشته است. سقوط آن در آغاز ماه ژوئن ۲۰۲۰

آغاز شد و به سقف برابری ۲۰۰۰ و سپس ۳۰۰۰ لیر برای یک دلار رسید و باعث وحشت مردم شد. در آستانه آغاز جنگ یک دلار امریکا برابر با ۴۷ لیر سوریه بود. در طی جنگ اسکناس سبز ارزشی ده برابر این نرخ پیدا کرد بدون آنکه به مرز ۱۰۰۰ لیر برسد. گذر از این نرخ دیگر عادی شده و وضعیت اقتصادی هر چه بیشتر وخیم ترمی شود و این امر علی رغم آنکه «بازگشت صلح»، که کسی به آن باور ندارد، اعلام شده و پیروزی بر جهادگراها با حمایت روسیه و ایران، رژیم در حال سقوط را نجات داده است. اما این «صلح» گروگان هسته های مقاومت در مناطق مختلف و از جمله در شمال غربی در همسایگی ترکیه و ثروت هائی (کشاورزی، نفتی) است که بخش بزرگی از آن در اختیار دولت قرار نمی گیرد.

«از جنایت چه کسی سود می برد ؟»

از آغاز ماه ژوئن سقوط ارزش پول باعث افزایش ۴۰ درصدی دلار شد و بدین ترتیب از ماه ژانویه بهای آن سه برابر گردید. برابری آن در ۳ ژوئن کمی بیش از ۲۰۰۰ لیر سوریه برای هر دلار بود و چند روز بعد به ۳۳۰۰ لیر رسید. پنجشنبه ۱۱ ژوئن بهای دلار کمی کاهش یافت و به ۲۵۰۰ لیر رسید. چگونه می توان این رشد بهای دلار را توضیح داد در حالی که بانک مرکزی از مدتها پیش اعلام کرده بود که برای کاهش قیمت دلار در بازار وارد می شود. نداشتن دلار؟ یکی از تجار مهم که نمی خواهد نامش اعلام شود می گوید: «از جنایت چه کسی سود می برد؟ سالهاست که یک مافیا (مافیای رژیم که تنها مافیائی است که اجازه فعالیت دارد) از آکروباسی قیمت ارز استفاده می کند و سود هنگفتی می برد».

این تاجر واردات را متوقف کرده و هیچ محصولی را تا بهتر و یا بدتر شدن وضعیت نمی فروشد . صنعتگران، خرده و عمده فروشان و داروخانه ها نیز فعلا کرکره ها را پائین کشیده اند چون نمی توانند اجناس شان را قیمت گذاری کنند و هم چنین برای اعتراض به دولت در مورد وضعیت بهم ریخته بازار.

آنتوان یک میان سال دمشق که از ده سال پیش به دلیل نبود کار به اجبار باز نشسته شده است با نارحتی می گوید: «از امروز به فردا قیمت قهوه ای که هرروز با دوستانم می خوردم از ۳۳۰ به ۵۰۰ لیر افزایش یافت و عده ای دیگر نیامدند تا با هم از این ساعات دلپذیر صبح لذت ببریم. آسمان، ابرها تنها لذتی است که برایمان مانده است». یک دوست پارسی دیگر که پدرش مدیر مدرسه در حلب است ناباورانه می گوید: «قیمت یک سیب ۵۰۰ و یک کاهو ۱۰ هزار لیر شده. فکرش را بکن. این معادل نصف حقوق پدر من است».

در گزارش ۱۱ ژوئن واشنگتن پست یک دمشق می گوید: «حتی پیاز هم گران شده و قیمت شیر در فاصله چند روز سه برابر شد». دمشق دیگری از خرید سیگار به سه قیمت مختلف در عرض ۲۴ ساعت می گوید: «در طول روز یکشنبه یک پاکت سیگار ۱۴۰۰ لیر و عصر همان روز ۲۲۰۰ لیر فروخته می شد. فردای آنروز قیمت اش ۳۰۰۰ لیر شده بود»

برای آرام کردن نارضایتی ها، رئیس جمهور اسد روز ۱۱ ژوئن آقای عماد خمیس ، نخست وزیری که از ژوئن ۲۰۱۶ در این مقام بود را با وزیر منابع آبی، آقای حسین عرنوس جایگزین کرد. او دولت را تا انتخاباتی که برای تاریخ ۱۹ ژوئیه پیش بینی شده است هدایت می کند. در هر صورت نقش دولت بیشتر ظاهری است و قدرت واقعی در دست بشار اسد و نزدیکانش می باشد.

آتش سوزی های عجیب محصولات و مزارع کشاورزی

براساس نظر « برنامه جهانی غذا»، « بیش از دو سوم سوریه ای ها در فقر بسر می برند و نرخ بیکاری ۵۰ درصد در کل و ۸۰ درصد برای جوانان است». این نهاد سازمانی ملل « در ماه سپتامبر کمک خوراکی به ۴ و نیم میلیون نفر رسانده است». بار هم بر طبق نظر « برنامه جهانی غذا» قیمت مواد خوراکی بین ماه مه ۲۰۱۹ و مه ۲۰۲۰، ۱۱۵ درصد به دلیل سقوط لیر افزایش داشته است.

مزاح زندگی آنکه فصل کشاورزی امسال به دلیل باران های فراوان، بسیار خوب ارزیابی می شد. با این وجود این دومین سالی است که آتش سوزی های عمدی محصولات را از بین می برد و باعث افزایش قیمت ها و سقوط لیر می شود. این آتش سوزی ها یک معما هستند از جمله برای ساکنین محلی و کشاورزان و به شایعات دامن می زنند. گروهی رژیم و بعضی شورشیان را متهم می کنند. کسان دیگری دست روسیه را پشت آنها می بینند چرا که اضافه تولید گندم در روسیه به دنبال بازار حتی در سوریه است. امسال براساس آمار رسمی جهانی، روسیه برای اولین بار بزرگترین تولید کننده گندم جهان شد.

در کشوری که دیوانگی حاکم است هر نوع فرضیه ای طرفداران خودش را دارد. در مورد سقوط ارزش لیر دولت « دلال بازی » و تحریم های آینده امریکا را مسئول می داند. در طی چند سال گذشته دولت درمان های متفاوتی را تجربه کرد که بیشتر موجب وحشت کاسبان و حتی مسئولان رژیم شد. بر اساس وبگاه اقتصادی *Syria Report*، این اواخر در ۲ ژوئن، قیمت برابری رسمی لیر برای سومین کاهش پیدا کرد و از ۷۰۰ در ماه فوریه، به ۱۲۶۰ در ماه مه و سپس به ۱۶۷۰ لیر برای هر دلار رسید. این وبگاه اضافه می کند که از ۸ ژوئن اکثر خودپرداز ها جز آنهایی که متعلق به دو بانک libanaise Audi Bank و Commercial Bank of Syria از کار افتاده اند.

بی اعتمادی نسبت به لیر سکنان مناطق مرزی با ترکیه (جائی که رژیم حضور ندارد) را برآن داشته که لیر ترکیه استفاده کنند. قیمت یک بسته نان گرد در آنجا یک لیر ترکیه است. ترکیه در این مناطق درست مثل اینکه در سرزمین خویش است عمل می کند درست مثل زمانی که کشاورزان ترک مزارع گندم الجزیره (منطقه حاصلخیز سوریه) را درو می کردند. سوریه بیش از همیشه کشوری از رمق افتاده است که نمی دانیم که آیا روزی یک پارچه می شود. رئیس جمهور اسد در رویای این یک پارچگی است که امکان کنترل هر گوشه این کشور را به وی می دهد.

پیامدهای قانون «سزار»

بجز ورشکستگی دولت سه دلیل برای سقوط لیر می توان برشمرد.

- قانون «سزار» که از ۱۷ ژوئن عملی می شود و تحریم های امریکا علیه سوریه را شدید تر می کند.
- بحران اقتصادی لبنان ، کشور همسایه و شش مالی سوریه که در آنجا نیز لیر محلی ارزش اش را از دست می دهد.
- و بالاخره یک نبرد در راس حکومت که در تاریخ پنجاه ساله رژیم بعثی بی سابقه است.

قانون «سزار» که توسط کنگره تصویب شده دولتها و موسساتی را مورد هدف قرار می دهد که بطور مستقیم و یا غیر مستقیم با سوریه مبادله تجاری دارند. هدف جلوگیری از بازگشت سوریه به صحنه جهانی و تنبیه این کشور برای اعمال شکنجه است. علی رغم ناروشتی بسیاری از موادش ، گستردگی و

پوشش بی سابقه این قانون همه چیز را در سوریه و هم چنین در لبنان که راه زمینی ارتباط این کشور با بقیه کشورهای عربی است، تحت تاثیر قرار داده است.

این تحریم های ضد اسد پیامد افشای عکس های یک پلیس نظامی سوریه هستند که در طول جنگ ترک خدمت کرده (برای مخفی ماندن نام واقعی اش او را سزار نامیده اند) و ۵۵ هزار کلیشه را خارج کرده است. عکسهائی که در زندانهای رژیم گرفته شده اند نشان دهنده اجسادى هستند که از گرسنگی، بیماری و یا شکنجه مرده اند. این عکس ها موجی از احساسات در محافل بین المللی بوجود آوردند (۱). این قانون که در تاریخ ۲۰ دسامبر ۲۰۱۹ به امضای دونالد ترامپ رسیده است دربرگیرنده بخش های کلیدی اقتصاد مانند ساخت و ساز، نفت و مالی هستند. بخش هائی که اکنون نیز از سوی امریکا و اروپا تحریم شده اند. این بار نیز این تحریم ها بیشتر مردم را شکننده تر خواهد کرد تا رژیم که بخوبی یاد گرفته چگونه آنها را دور بزند.

فروپاشی موازی در لبنان

دلیل دوم سقوط ارز در سوریه بحران لبنان است که سیستم مالی و بانکی آن از اکتبر ۲۰۱۹ فروپاشیده و مسبب تظاهرات خیابانی و جایگزینی دولت شده است. این بحران که دولت جدید را مجبور کرده از صندوق بین المللی پول تقاضای کمک مالی کند، جلوی سقوط ارزش پول محلی را نگرفته است. نرخ برابری لیر لبنان در ۱۱ ژوئن ۵۰۰۰ برای هر دلار بود. ممنوعیت بانک های لبنانی به انتقال ارز به دلیل نبود نقدینگی سیستم فوق لیبرالی را به بن بست کشاند که بویژه یک سوپاپ اطمینان برای صاحبان ثروت و تجار بزرگ سوریه ای (و نزدیکان رژیم) بود که از آن برای تجارت و عملیات بانکی پر اهمیت خود استفاده می کردند و درعین حال از نرخ بهره دورقمی که بانک های کشور سدر پیشنهاد می دادند،

سود می بردند. منبع مختلفی اخیراً میزان سپرده سوریه ای ها در بانک های لبنان را ۲۰ میلیارد دلار ارزیابی کرده اند.

این پیوند اقتصادی بین دو کشور تاحدی توضیح دهنده سقوط بی سابقه ارزش پول بصورتی موازی در دو کشور است. آنیس فاویر (Agnès Favier)، متخصص اقتصادی دو کشور یادآور می کند که لیر لبنان پیش از جنگ داخلی (۱۹۷۵-۱۹۹۰) نرخ برابر ۵.۱ لیر برای هر دلار داشت و یکی از محکم ترین ارزهای جهان بود. سپس نرخ برابری ۱۵۰۰ لیر برای هر دلار را تجربه کرد تا به وضعیت کنونی برسد.

بحران میان اسد و پسر دائی قدرتمندش

دلیل سوم بحران ارزی نفاق و کشمکش میان اسد و پسر دائی اش رامی مخلوف است که یکی از حامیان اصلی مالی اوست. مخلوف ثروتمند ترین فرد سوریه در راس مجموعه ای موسسات از جمله خدمات دهنده هیولای تلفنی، Syriatel است. این « پایان تلخ یک رابطه» موجب شد که رامی مخلوف که گفته می شود ۶۰ درصد اقتصاد کشور را در اختیار دارد، ممنوع الخروج شود و اموالش از سوی دولت مصادره شود بدون آنکه بدانیم معنی این مصادره چیست. این فرد که در عین حال در لیست افرادی است که شامل تحریم های بین المللی می شوند، بیست هزار شبه نظامی در اختیار دارد که برای دفاع از رژیم جنگیده اند. این زمین ارزه در میان خانواده در حکومت تاثیرات خود را بر توفانی گذاشت که بازار ارز را دربر گرفته است.

همسر رئیس جمهور ، اسما اسد نیز یک پای دعوائی است که امواجش به شبکه های اجتماعی رسیده و بعضی ها با تکیه به مقالات انتقادی از شیوه حکومت کردن اسد که در رسانه های روسی منتشر شده ، پایان عمر حکومت اش را پیش بینی می کنند. امری که از سوی مهم ترین متحد او بی اهمیت نیست و اثرش را بر بازار ارز دارد.

تازه فقیر شده ها خواستار کنار رفتن رئیس جمهور هستند. روزهای اخیر شعارهای «بشار بیرون» ، « سوریه آزاد» در خیابان های دروز در منطقه سویدا در جنوب دمشق از سوی تظاهر کنندگان داده شد. این منطقه از جنگ دور مانده است. در حالی که در شمال غربی کشور در شهر محاصره شده ادلب، تظاهرات گشنه با شورشیان اسلام گرائی که شهر را در کنترل دارند ، درگیر شدند.

بیچاره سوریه. معمولاً پس از یک جنگ بیرحمانه طولانی نوبت بازسازی کشور می رسد. اما سوریه قربانی حیوانات وحشی است که آنرا می درند و درحالی که تحریم های بازسازی هائی را هدف قرار داده اند که چندین صد میلیارد ارزیابی شده است.

Orient XXI .

نشریه اینترنتی درباره سیاست، فرهنگ، اجتماع، اقتصاد، دیپلماسی ژوئن ۲۰۲۰